

Sprawa C-385/20

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

12 sierpnia 2020 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Juzgado de Primera Instancia n.º 49 de Barcelona (Hiszpania)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

7 lipca 2020 r.

Strona powodowa

EL

TP

Strona pozwana:

Caixabank, S.A.

Przedmiot postępowania głównego

Nieuczciwe warunki umowne w umowach zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem – Stwierdzenie nieważności – Koszty postępowania – Ustalenie kosztów postępowania

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Zgodność prawa i orzecznictwa krajowego w dziedzinie ustalania kosztów postępowania z dyrektywą Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Podstawę prawną stanowi art. 267 TFUE.

Pytania prejudycjalne

1. Należy ustalić, czy sądowa wykładnia art. 251, 394 ust. 3 i art. 411 Ley de Enjuiciamiento Civil (ustawy o postępowaniu cywilnym) dokonana w dekrete z dnia 1 października 2019 r., zgodnie z którą zrównuje się wartość przedmiotu sporu z interesem ekonomicznym postępowania, co w konsekwencji prowadzi do zmniejszenia wynagrodzenia, jakie zapłacił konsument swojemu adwokatowi, poprzez przyjęcie za podstawę stałej kwoty (18.000 EUR) ustalonej przez ustawę wyłącznie dla niemożliwej do ustalenia wartości przedmiotu sporu, a nie dla nieokreślonej wartości, jest sprzeczna z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy [93/13/EWG], ponieważ nie można przywrócić sytuacji faktycznej i prawnej, w której konsument by znajdował, jeżeli brak byłoby wspomnianego warunku, pomimo iż został wydany na jego korzyść wyrok sądowy stwierdzający nieuczciwy charakter warunku, oraz ponieważ nie została usunięta nieracjonalna przesłanka procesowa związana z ograniczeniem kosztów, które to usunięcie zagwarantowałoby konsumentowi bardziej adekwatne i skuteczne środki w celu zgodnego z prawem wykonywania swoich praw.

2. Czy art. 394 ust. 3 Ley Enjuiciamiento Civil (ustawy o postępowaniu cywilnym) sam z siebie jest sprzeczny z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy i czyni niemożliwym lub nadmiernie uciążliwym sądowe dochodzenie praw, jakie wspomniana dyrektywa przyznaje konsumentom, ponieważ nałożone przez ten artykuł na konsumenta ograniczenie, polegające na tym, że musi on ponosić część swoich własnych kosztów postępowania, oznacza, że przywrócić sytuacji faktycznej i prawnej, w jakiej konsument by się znajdował, jeżeli brak byłoby wspomnianego warunku, pomimo iż został wydany na jego korzyść wyrok sądowy stwierdzający nieuczciwy charakter warunku, oraz ponieważ nie została usunięta nieracjonalna przesłanka procesowa związana z ograniczeniem kosztów, które to usunięcie zagwarantowałoby konsumentowi bardziej adekwatne i skuteczne środki w celu zgodnego z prawem wykonywania swoich praw.

Przytoczone przepisy prawa Unii

Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich: motyw 24, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1.

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości: z dnia 9 grudnia 2003 r. (C-129/00 ECLI:EU:C:2003:656); z dnia 5 grudnia 2013 r. (C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800), pkt 30; z dnia 21 grudnia 2016 r. (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), pkt 53–56 i 61, oraz z dnia 13 września 2018 r. (C-176/17, ECLI:EU:C:2018:711).

Przytoczone przepisy prawa krajowego

Ley de Enjuiciamiento Civil (ustawa o postępowaniu cywilnym):

„Artykuł 243 Ustalenie kosztów.

1. W każdym postępowaniu i w każdej instancji ustalenia kosztów dokonuje urzędnik sądu, który rozpoznawał sprawę lub odwołanie, odpowiednio, a w odpowiednim przypadku przez urzędnika sądu, do którego należy wykonanie.

[...]

Urzędnik sądu zmniejszy wysokość wynagrodzenia adwokatów i innych przedstawicieli zawodowych, którzy nie podlegają taryfie lub stawkom, jeżeli dochodzone wynagrodzenie przekracza granicę, o której mowa w art. 394 ust. 3 i nie orzeczono umyślności uczestnika postępowania obciążonego kosztami”.

„Artykuł 394 Obciążenie kosztami pierwszej instancji.

1. W postępowaniach rozpoznawczych kosztami pierwszej instancji zostaje obciążona strona, której wszystkie żądania zostały oddalone, chyba że sąd uzna i uzasadni, że w sprawie wystąpiły poważne wątpliwości dotyczące okoliczności faktycznych lub prawnych.

3. W przypadku gdy na podstawie postanowień ust.1 niniejszego artykułu kosztami została obciążona strona przegrywająca sprawę, strona ta jest zobowiązana do zapłaty z części odpowiadającej kosztom adwokatów i innym przedstawicielom zawodowym, którzy nie podlegają taryfie lub stawkom, łącznej kwoty, która nie przekracza jednej trzeciej wartości przedmiotu sporu, dla każdej osoby uczestniczącej w postępowaniu, która uzyskała takie orzeczenie; w tym celu wartość roszczeń, których wartość nie jest możliwa do oszacowania, ustala się na 18.000 EUR, chyba że z uwagi na złożoność sprawy sąd postanowi inaczej”.

„Artykuł 251 Zasady ustalania wartości przedmiotu sporu.

Wartość przedmiotu sporu ustala się na podstawie interesu gospodarczego roszczenia, którą oblicza się zgodnie z następującymi zasadami:

1.ª Jeżeli dochodzi się określonej kwoty pieniężnej, wartość przedmiotu sporu stanowi owa kwota, a w braku określenia, nawet w sposób pośredni, uznaje się, że powództwo ma nieokreśloną wartość przedmiotu sporu.

8.ª W sprawach dotyczących istnienia, ważności lub skuteczności zobowiązania, jego wartość stanowi łączna kwota należności, nawet płaconych ratalnie. Takie kryterium wyceny ma zastosowanie w postępowaniach, w których przedmiotem jest utworzenie, zmiana lub wygaśnięcie zobowiązania lub prawa osobistego, o ile nie znajdzie zastosowania inna zasada z niniejszego artykułu”.

„Artykuł 253 Wyrażenie wartości przedmiotu sporu.

3. Jeżeli powód nie może określić wartości przedmiotu sporu nawet w sposób pośredni, ponieważ przedmiot sporu nie ma interesu gospodarczego, ponieważ nie można obliczyć wspomnianego interesu na podstawie żadnej ustawowej zasady ustalania wartości przedmiotu sporu, lub ponieważ pomimo istnienia mającej zastosowania zasady obliczania, nie można jej określić w chwili wniesienia powództwa, zostaje ona określona zgodnie z zasadami postępowania zwykłego”.

„Artykuł 411 Utrzymanie jurysdykcji.

Zmiany zaistniałe po wszczęciu postępowania dotyczące zamieszkania stron, położenia przedmiotu sporu lub jego sytuacji nie zmieniają jurysdykcji i właściwości, które są ustalane na podstawie stanu faktycznego istniejącego w chwili wszczęcia postępowania”.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 EL i TP (zwani dalej „powodami”) złożyli powództwo do sądu odsyłającego wnosząc o stwierdzenie nieważności części aktu umowy kredytu zabezpieczonego hipoteką, którą zawarli z bankiem Caixabank, S.A. (zwanym dalej „powodem”).
- 2 W części pozwu dotyczącej wartości przedmiotu sporu, powodowie wskazali, że była ona nieokreślona, zgodnie z postanowieniami art. 253 ustawy o postępowaniu cywilnym (zwanej dalej „LEC”). Urzędnik sądu wskazał, co następuje w postanowieniu o dopuszczeniu powództwa: „jeżeli chodzi o rodzaj postępowania powód wskazał zgodnie z art. 253 LEC, że wartość przedmiotu powództwa jest nieokreślona, z którego to powodu należy rozpoznać sprawę w trybie postępowania zwykłego zgodnie z art. 249 LEC”.
- 3 W dniu 29 listopada 2018 r. sąd odsyłający wydał wyrok, w którym stwierdził nieważność części aktu umowy kredytu zagwarantowanego hipoteką w odniesieniu do postanowień odnoszących się do dewiz i obciążył pozwanego kosztami postępowania.
- 4 Po owym sądowym stwierdzeniu nieważności z uwagi na nieuczciwy charakter wszczęto odrębne postępowanie w kwestii ustalenia kosztów postępowania, która to czynność jest dokonywana przez urzędnika administracji sądowej. Urzędnik ten postanowieniem z dnia 1 października 2019 r. uznał złożone przez pozwanego odwołanie na postanowienie o ustalenie kosztów. Wspomniane postanowienie uznało, że wartością przedmiotu sporu, jaką należało przyjąć w celu ustalenia części wynagrodzenia adwokata powoda, jaką powinien ponieść pozwany, jest 30.000 EUR., oraz że w celu ustalenia uprawnień przedstawiciela stron należy wyjść od kwoty 18.000 EUR. Owe wartości przedmiotu sporu wynikają w odniesieniu do wynagrodzenia adwokata powoda z kryterium 15-go

wytycznych rady adwokackiej w Barcelonie w odniesieniu do przypadków nieokreślonej wartości przedmiotu sporu, a w odniesieniu do przedstawiciela, z postanowień art. 394 ust. 3 LEC.

- 5 Powodowie złożyli skargę rewizyjną na dekret z dnia 1 października 2019 r. do sądu odsyłającego, ponieważ uważają, że prawo i orzecznictwo krajowe, na których opiera się owo postanowienie w celu ustalenia kosztów, są sprzeczne z uregulowaniem Unii w dziedzinie nieuczciwych warunków umownych.
- 6 Mając wątpliwości co do rozstrzygnięcia wspomnianej skargi, sąd odsyłający postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału Sprawiedliwości niniejsze pytania prejudycjalne.

Istotne argumenty stron postępowania głównego

- 7 Powodowie uważają, że niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ma decydujące znaczenie dla zagwarantowania ochrony konsumentów. Ich zdaniem obniżenie kosztów zakwalifikowanych zgodnie z interesem gospodarczym (niezależnie od tego, czy jest on określony lub nieokreślony od samego początku) jest sprzeczne z zasadą skuteczności w zakresie, w jakim wiąże się ono ze znacznym wysiłkiem dla konsumenta w dziedzinie kosztów i narusza w ten sposób zasadę braku związania nieuczciwymi warunkami ustanowioną w art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/12/EWG, ponieważ pozwala ono, aby konsument ponosił koszty wynikające z postępowania, w którym orzeczono o nieuczciwym charakterze warunku umownego. Powołują się oni na pkt 61 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in. (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), w którym stwierdza się, że konsument nie powinien ponosić kosztów „przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku”.
- 8 Ponadto zdaniem powodów wspomniane obniżenie mogłoby prowadzić do sytuacji dyskryminacji wobec innych konsumentów, którzy zostali zwolnieni z kosztów w postępowaniach, w których stwierdzono nieważność nieuczciwego warunku umownego i w stosunku do instytucji finansowych, w których to postępowaniach Hiszpania obliczała historycznie koszty w odniesieniu do łącznej wartości należności w egzekucjach z hipoteki. W odniesieniu do instytucji finansowych powodowie uważają, iż ów brak równowagi pomiędzy stronami mógłby prowadzić do naruszenia zasady równoważności, zgodnie z którą w podobnych krajowych sytuacjach prawnych (w niniejszym przypadku egzekucji z hipoteki wszczynanej przez instytucję finansową), powinny mieć zastosowanie równoważne przepisy, które nie będą oznaczały mniej korzystanej sytuacji, w niniejszym przypadku, dla konsumenta. Dodają wreszcie, że obniżenie kosztów dla podmiotu gospodarczego, który sformułował nieuczciwe warunki, może stanowić nie skutek zniechęcający, lecz bodziec stymulujący do włączania

nieuczciwych warunków do jego umów, a następnie do uczestniczenia w masowych postępowaniach spornych.

- 9 Pozwany uważa, że nie należy kierować wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym. Uważa, że nie ma żadnych wątpliwości co do wykładni wspomnianego przepisu prawa Unii oraz że uregulowanie dotyczące konkretnej wartości przedmiotu sporu i kosztów postępowania jest wyraźnie ustalone w krajowym porządku prawnym. Podnosi również, że TSUE nie jest właściwy do rozstrzygania pytań związanych z kosztami postępowania.

Krótkie przedstawienie uzasadnienia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 10 W pierwszej kolejności sąd odsyłający wskazuje, że zgodnie z orzecznictwem Tribunal Constitucional (trybunału konstytucjonalnego, Hiszpania) i Tribunal Supremo (sądu najwyższego, Hiszpania), za którym podążył dekret urzędnika administracji sądowej z dnia 1 pał października 2019 r., wartość przedmiotu sporu należy ustalić w pozwie, to znaczy w chwili wszczęcia postępowania. Po ustaleniu wartości przedmiotu sporu, jeżeli w kwestii tej nie było sporu pomiędzy stronami, dochodzi do *perpetuatio* czy też petryfikacji owej danej postępowania, która ma zastosowanie bez zmian w pozostałych fazach lub instancjach postępowania, i niedopuszczalna jest zmiana przez strony owej wartości, która została ostatecznie ustalona na początku postępowania. Sąd odsyłający ma wątpliwości co do zgodności owego orzecznictwa z prawem Unii.
- 11 W związku z tym sąd odsyłający pyta, czy uznanie, że wskazanie wartości przedmiotu sporu jako nieokreślonej przez powoda, w sytuacji gdy takie wskazanie nie zostało zakwestionowane przez pozwanego, stanowi czynność samego powoda, która uniemożliwia mu ustalenie wartości gospodarczej roszczenia w trakcie postępowania w sprawie zaskarżenia ustalenia kosztów, pomimo że kryterium interesu gospodarczego pozwu jest kryterium służącym ustaleniu wartości przedmiotu sporu (art. 251 LEC), jest sprzeczne z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, ponieważ nie można przywrócić sytuacji faktycznej i prawnej, w jakiej konsument znajdowałby się w braku istnienia wspomnianego warunku, pomimo istnienia na jego korzyść orzeczenia sądowego o nieuczciwym warunku umownym oraz ponieważ nie usunięto nierozsądnej przesłanki procesowej związanej z ograniczeniem kosztów postępowania, które to usunięcie zagwarantowałoby konsumentowi skuteczne i stosowne środki dla zgodnego z prawem dochodzenia swych praw.
- 12 W drugiej kolejności sąd odsyłający ma wątpliwości co do zgodności art. 394 ust. 3 LEC z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG. W istocie sąd odsyłający pyta się o to, czy obniżenie kosztów, na jakie pozwala ów przepis krajowy, jest zgodny z prawem Unii, ponieważ takie obniżenie oznacza ograniczenie zakresu kompensaty na rzecz konsumenta w zakresie kosztów postępowania, które to koszty powstały w związku ze sprzecznym z prawem

i nieuczciwym zachowaniem podmiotu gospodarczego. Sąd odsyłający zmierza do wyjaśnienia, czy wspomniany przepis krajowy jest zgodny z zasadą skuteczności, to znaczy, czy czyni niemożliwym lub nadmiernie utrudnionym sądowe dochodzenie praw, które prawo Unii przyznaje konsumentom, ponieważ przepis ten nakłada ograniczenie na konsumenta, którego prawo zostało sądowo uznane, polegające na tym, że musi on ponieść gospodarczy koszt postępowania spowodowanego bezprawnym zachowaniem podmiotu gospodarczego, co zostało sądowo stwierdzone, co przekłada się na obowiązek pokrycia własnych kosztów postępowania, a to nie wydaje się racjonalne.

DOKUMENT ROBOCZY